

тоди, а також деякі часткові результати. Викладено огляд теоретичних і практичних аспектів дослідження.

Филип С. Бенчмаркинг в городах Словакии на протяжении 2004-2008 годов

Проанализированы результаты исследования Школы экономики и государственного управления в Братиславе по бенчмаркингу определенных городов Словацкой Республики. Входными параметрами служили обобщенные данные, предоставленные некоммерческими исследовательскими и консалтинговыми организациями. Приведены цель и предмет исследования, методы, а также некоторые частичные результаты. Дан обзор теоретических и практических аспектов исследования.

УДК 330.341

Ст. викл. В.В. Івасюк – НУ "Львівська політехніка"

ОЦІНКА РІВНЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто та проаналізовано основні підходи до оцінювання рівня інноваційного потенціалу підприємств. Розроблено підхід до оцінювання реалізації інноваційного потенціалу підприємств у розрізі об'єктів системи моніторингу, зокрема ретельності виконання обраного варіанту реалізації інноваційного потенціалу, рівня економічної ефективності реалізації інноваційного потенціалу, а також рівня опору змінам на підприємстві. Наведено етапи проходження та запропоновано методик оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств згідно з поставленими стратегічними цілями.

Вступ. Аналіз сучасного стану економіки України показує, що потрібно удосконалювати механізми управління інноваційною діяльністю підприємств на основі запровадження нових підходів до оцінки рівня реалізації інноваційного потенціалу підприємств. Оцінку інноваційного потенціалу треба здійснювати з урахуванням впливу зовнішнього середовища та наявних стратегічних можливостей підприємства. Причому доцільно здійснювати аналіз як внутрішнього стану інноваційного потенціалу, так і зовнішніх чинників з урахуванням наявного потенціалу конкурентів [1].

Матеріали і методи дослідження. Аналіз праць науковців, які вивчали проблеми оцінювання інноваційного потенціалу підприємств, Г.П. Азов, Ю.М. Бажал, Л.І. Білоусова, В.В. Вітлінський, С.М. Ілляшенко, О.Є. Кузьмін, Н.Н. Молчанов, Р.А. Фатхудинов, Ю. Черноус, Н.І. Чухрай показав, що зазвичай його оцінюють на засадах використання одного з трьох підходів: перший передбачає оцінювання інноваційного потенціалу в розрізі груп інноваційних ресурсів; другий зводиться до обчислення ефективності вкладення коштів у реалізацію інноваційних проектів; третій підхід базується на концепції маркетингу, тобто передбачає оцінювання реалізації інноваційного потенціалу через призму задоволення ринкового попиту на конкретний вид інноваційної продукції.

Результати та їх обговорення. Дослідження показали, що кожен із підходів здатен забезпечити керівників підприємства достатньо однобокою, специфічною інформацією. Так, перший з наведених підходів фактично дає змогу отримати дані про обсяг інноваційного потенціалу, а також його структуру. Тобто він не інформує про реалізацію, рівень використання іннова-

ційного потенціалу. Другий також не позбавлений цієї вади. Адже він вказує на рівень ефективності використання прикладного інноваційного потенціалу, а не на рівень реалізації наявного інноваційного потенціалу загалом. Підприємство може досить результативно реалізувати 10 % власного інноваційного потенціалу, при цьому 90 % наявного потенціалу залишатимуться незадіяними. Щодо маркетингового підходу, то в умовах конкуренції без нього обійтись неможливо, проте він не дає змоги виявити рівень реалізації інноваційного потенціалу, а лише вказує можливості підприємства у задоволенні виявленого попиту на певний вид інноваційної продукції. Враховуючи наведене вище, пропонуємо оцінювати рівень реалізації інноваційного потенціалу в розрізі об'єктів системи моніторингу, а саме: ретельності виконання обраного варіанта реалізації інноваційного потенціалу; рівня економічної ефективності реалізації інноваційного потенціалу; а також рівня опору змінам на підприємстві. Щодо об'єкта моніторингу (чинники, які впливають на реалізацію інноваційного потенціалу), то його доцільно використовувати як інструмент аналізування виявленого фактичного рівня реалізації інноваційного потенціалу. На рис. 1 наведено етапи оцінювання рівня реалізації інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств.

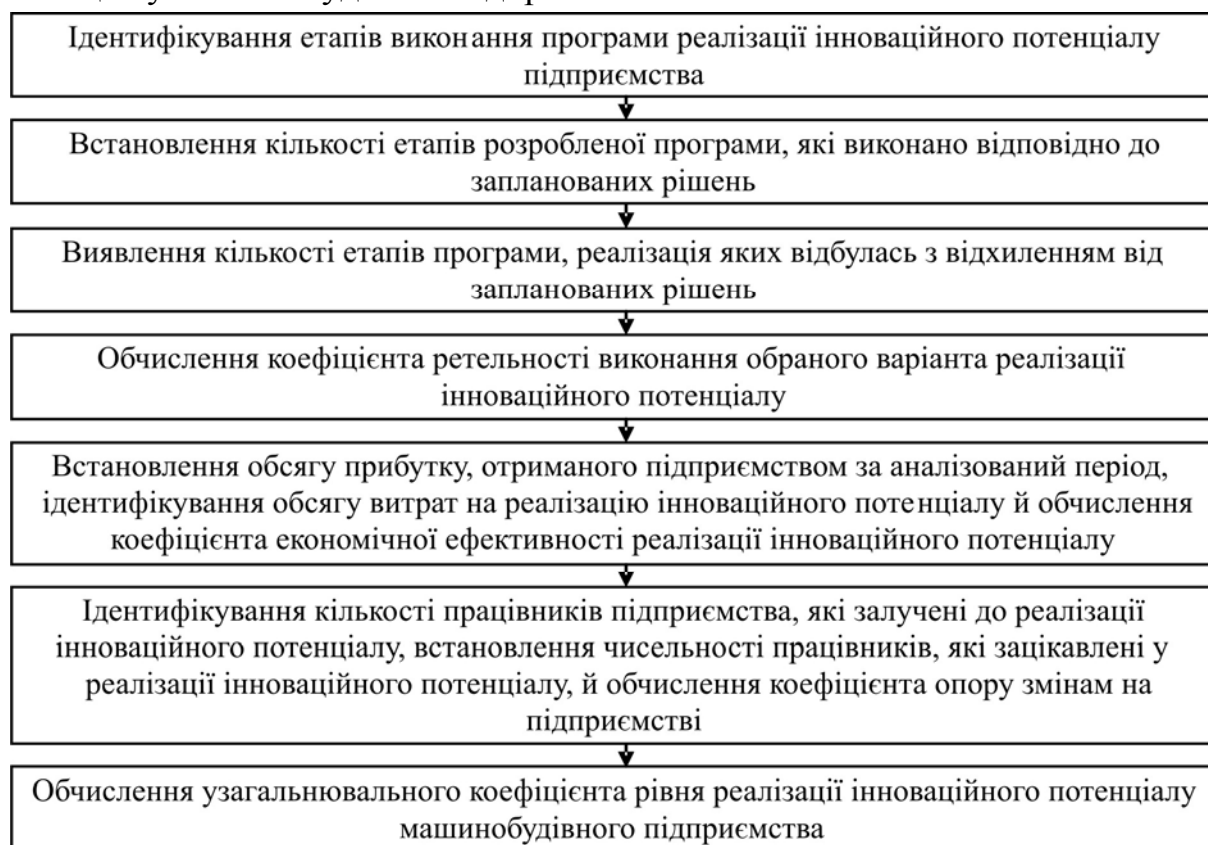

Рис. 1. Етапи оцінювання рівня реалізації інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств

Обчислення коефіцієнта ретельності виконання програми реалізації інноваційного потенціалу пропонуємо здійснювати як відношення різниці числа знаків лінійних відхилень досліджуваних ознак, які збігаються, та числа знаків, які не збігаються, до загального числа відхилень досліджуваних ознак. Тобто коефіцієнт ретельності виконання програми реалізації інноваційного потенціалу обчислюватимемо за формулою 1:

$$K_r = \frac{S - N}{Z}, K_r \in [-1; 1], \quad (1)$$

де: K_r – коефіцієнт ретельності виконання програми реалізації інноваційного потенціалу; S – кількість етапів розробленої програми, які виконано відповідно до запланованих рішень; N – кількості етапів розробленої програми, які не виконано відповідно до запланованих рішень; Z – загальна кількість етапів виконання програми реалізації інноваційного потенціалу.

Чим ближче значення K_r до 1 тим ретельніше виконана програма реалізації інноваційного потенціалу. Доцільно визнати, що відхилення від плану можуть бути виправданими через зміну умов внутрішнього і зовнішнього середовища організації. З огляду на це, об'єктивність значення обчисленого коефіцієнта може спричинити певний сумнів. З цього приводу треба зазначити: по-перше, одним з об'єктів системи моніторингу реалізації інноваційного потенціалу є чинники, які впливають на його реалізацію. Призначенням цього об'єкта є ідентифікувати на підставі факторного аналізу об'єктивність обчислених коефіцієнтів і причини набуття ними фактичних значень; по-друге, під час виконання будь-яких програм і проектів є відхилення, які виникають з об'єктивних і суб'єктивних причин. Призначенням запропонованого коефіцієнта є встановити частку відхилень, які виникли через суб'єктивні причини.

Щодо коефіцієнта економічної ефективності реалізації інноваційного потенціалу, то його пропонуємо обчислювати за формулою 2:

$$K_e = \frac{P_b}{V_i}, K_e \geq 1, \quad (2)$$

де: R – рівень економічної ефективності реалізації рекламної стратегії, частки одиниці; P_b – прибуток підприємства, тис. грн; V_i – обсяг витрат на використання інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства, тис. грн; $V_i = V_{iv} + V_{iz}$, V_{iv} – витрати машинобудівного підприємства для проведення власними силами НДДКР, тис. грн; V_{iz} – витрати машинобудівного підприємства щодо оплати послуг стороннім організаціям на проведення НДДКР, а також інших робіт, пов'язаних з використанням інноваційного потенціалу, тис. грн.

З позиції групування витрат за їхнім економічним змістом витрати на реалізацію інноваційного потенціалу розраховують як суми відповідних їм матеріальних витрат, витрат на оплату праці, витрат на соціальні заходи, амортизаційних відрахувань та інших витрат. Така практика формування витрат є типовою, оскільки регламентується чинними правовими актами України, зокрема Типовим положенням з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України [2].

Обчислення коефіцієнта опору змінам на підприємстві доцільно здійснювати за формулою 3:

$$K_o = \frac{P_c}{P_z}, P_c \neq 0, \quad (3)$$

де: K_o – коефіцієнта опору змінам на машинобудівному підприємстві; P_c – кількість працівників підприємства, які незацікавлені у реалізації інноваційного потенціалу; P_z – загальна кількість працівників підприємства, які беруть участь у реалізації інноваційного потенціалу.

Значення коефіцієнта може змінюватись від 1 до нескінченно малого числа, яке при цьому не може набувати нульового або мінусового значення. Дані для його обчислення доцільно отримувати шляхом усного і письмового (анкетного) опитування працівників підприємств.

Для встановлення коефіцієнта важливості запропонованих показників в узагальнювальному коефіцієнті рівня реалізації інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства ми здійснили експертне дослідження. Результати оброблення експертної інформації наведено у табл. 1.

Табл. 1. Вихідні експертні дані, які було використано для обчислення коефіцієнтів важливості показників реалізації інноваційного потенціалу

Назви підприємств	Бали, присвоєні експертами показникам		
	K_r	K_e	K_o
1. ВАТ "Ковельсьільмаш".	1	3	4
2. ВАТ "Електротермометрія".	2	4	4
3. ВАТ "Луцький підшипниковий завод".	3	1	2
4. ВАТ "Луцький автомобільний завод".	2	2	2
5. ВАТ "Барточ".	2	4	5
6. ВАТ "Іршавський "Ремверстат".	1	4	4
7. ВАТ "Мукачівський верстатозавод".	1	4	4
8. ЗАТ "Єврокар".	2	4	7
9. ТОВ "Ядзакі Україна".	3	4	4
10. ТОВ "Завод "Конвектор".	2	3	4
11. ЗАТ "Львівський завод автотранспорту".	2	4	4
12. ВАТ "Дрогобицький долотний завод".	2	1	4
13. ТЗОВ УН "Вебасто-Електрон".	2	4	2
14. ЗАТ "Львівський завод комунального транспорту".	2	4	4
15. ВАТ "Львівсьільмаш".	2	4	4
16. ТЗОВ "Львівські автобусні заводи".	3	5	4
17. ВАТ "Львівський завод фрезерних верстатів".	1	6	2
18. ВАТ "Ватра".	1	3	4
19. ВАТ "Тернопільський комбайновий завод".	2	4	5
20. ВАТ "Тернопільський радіозавод "Оріон".	3	4	4
21. ВАТ "Сокирянський машинобудівний завод".	2	4	4
22. ВАТ "Чернівецький ремонтно-механічний завод".	2	4	4
23. ВАТ "Чернівцісільмаш".	2	4	4
Середні значення	1,95	3,65	3,86

Як бачимо, перший з коефіцієнтів експерти в середньому оцінювали 1,95 балами, другий – 3,65 балами, а третій – 3,86 балами. Округливши ці дані, ми перевели їх у коефіцієнти шляхом відношення фактичних середніх значень балів до максимального числа балів, які могли бути присвоєні коефіцієнтам. Результаті виконаних обчислень наведено у четвертій колонці табл. 2.

Табл. 2. Результати оброблення експертної інформації

Коефіцієнти, рівень важливості яких визначався	Середні бали, присвоєні респондентами коефіцієнтам	Максимальне число балів, яке могло бути присвоєне коефіцієнту	Обчислені коефіцієнти важливості (вагомості)
K_r	1,95 ≈ 2	10	0,2
K_e	3,65 ≈ 4	10	0,4
K_o	3,86 ≈ 4	10	0,4

Використовуючи наведені вище формули, а також дані табл. 2, можливо обчислити узагальнюючий коефіцієнт рівня реалізації інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства за формулою 4:

$$K_y = \frac{S - N}{Z} \cdot k_1 + \frac{P_b}{V_i} \cdot k_2 + \frac{P_c}{P_z} \cdot k_3, \quad (4)$$

де k_1 , k_2 і k_3 – коефіцієнти вагомості.

Використовуючи вихідні дані досліджуваних підприємств, обчислюємо рівень реалізації ними інноваційного потенціалу на засадах застосування запропонованих методичних рекомендацій. Результати здійснених розрахунків, зображених на рис. 2, показали, що у 2008 р., порівняно із 2000 р., значення коефіцієнта реалізації інноваційного потенціалу для окремих підприємств істотно змінилось, практично у всіх випадках воно зросло.

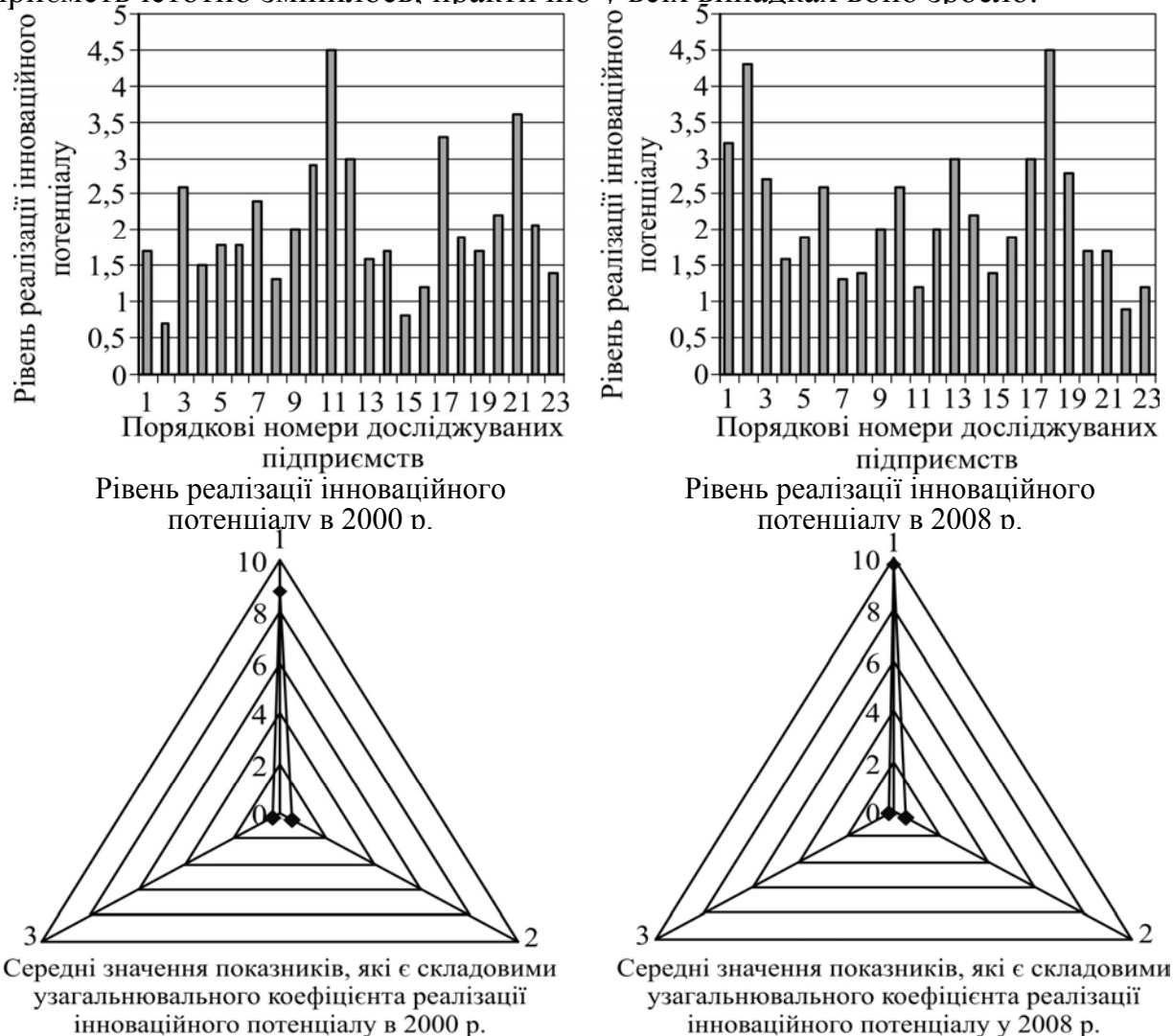

Рис. 2. Діаграми рівня інноваційного розвитку машинобудівних підприємств у 2008 р. порівняно із 2000 р.: 1 – K_r ; 2 – K_e ; 3 – K_o

Зміна значень узагальнювального коефіцієнта реалізації інноваційного потенціалу відбулась здебільшого внаслідок істотної зміни значень коефіцієнта ретельності виконання програми реалізації інноваційного потенціалу. Ознайомлення з позиціями експертів виявило, що ця зміна є неоднозначною. З одного боку, у 2008 р. виникла фінансово-економічна криза, що викликало зміни умов внутрішнього і зовнішнього середовищ організацій. Враховуючи це, певною мірою об'єктивним було те, що раніше розроблені програми реалізації інноваційного потенціалу потребували коригування. Проте, з іншого боку, експерти зазначають, що під час кризи попит на інноваційну продукцію постійно зростає, тобто для виконання розроблених програм реалізації інноваційного потенціалу були всі умови. Цю позицію експертів підтверджують середні значення обчислених коефіцієнтів.

Висновки. Оцінювання потенціалу інновацій та інноваційної діяльності, їх моніторинг є важливим критерієм відбору, підтримки та поширення інновацій, що слугує основою періодичного оновлення виробництва, джерелом прискорення науково-технічного прогресу, створення та випуску конкурентоспроможної продукції, сприяє підвищенню ефективності виробництва та економічному зростанню країни.

Розроблені методичні рекомендації з оцінювання реалізації інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств доцільно використовувати керівникам організацій і окремих інноваційних програм на усіх фазах інноваційного процесу. Це дасть змогу в системі управління інноваційною діяльністю підприємств своєчасно виявляти об'єкти, які потребують регулювання і ухвалювати обґрунтовані рішення щодо підвищення рівня реалізації інноваційного потенціалу.

Література

1. **Гриньов А.В.** Оцінка інноваційного потенціалу підприємства / А.В. Гриньов // Проблеми науки. – 2003. – № 12. – С. 12 -17.

2. **Постановою** Кабінету Міністрів України "Про затвердження Типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт", затвердженого від 20.07.96 р.

Ивасюк В.В. Оценка уровня реализации инновационного потенциала машиностроительных предприятий

Рассмотрены и проанализированы основные подходы оценки уровня инновационного потенциала предприятий. Разработан подход к оценке реализации инновационного потенциала предприятий в разрезе объектов системы мониторинга, в частности, тщательности выполнения избранного варианта реализации инновационного потенциала, уровня экономической эффективности реализации инновационного потенциала, а также уровня сопротивления изменениям на предприятии. Приведены этапы прохождения и предложена методика оценки инновационного потенциала машиностроительных предприятий согласно поставленным стратегическим целям.

Ivasyuk V.V. Estimation of level of realization of innovative potential of machine-building enterprises

Basic approaches of estimation of level of innovative potential of enterprises are considered and analysed. Going is developed near the estimation of realization of innovative potential of enterprises in the cut of objects of the monitoring system, in particular, care of implementation of select variant of realization of innovative potential, level of economic ef-

iciency of realization of innovative potential, and also level of resistance to the changes on an enterprise. The stages of passing are resulted and the method of estimation of innovative potential of machine-building enterprises is offered in obedience to the put strategic aims.

УДК 658.14+658.15

*Аспір. Я.Р. Біленська; доц. М.К. Бондарчук,
канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"*

ДІЯЛЬНІСТЬ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКИХ СТРУКТУР В СИСТЕМІ "ІННОВАЦІЇ – ФІНАНСИ – ВИРОБНИЦТВО"

Розкрито сутність поняття системи "інновації – фінанси – виробництво" та досліджено діяльність виробничо-господарських структур у цій системі. Визначено основні взаємозв'язки між процесом зародження інновацій, їхнім фінансовим забезпеченням та впровадженням у виробництво. Досліджено проблеми діяльності ВГС у системі "інновації – фінанси – виробництво" та запропоновано шляхи їх вирішення.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасний стан розвитку економіки нашої держави характеризується процесами формування виробничо-господарських структур, створення і розвиток яких допоможе Україні реструктуризувати вітчизняну економіку, подолати фінансову кризу та відкрити шлях до реалізації НДДКР та запровадження їх у виробництво. Стабільний розвиток ВГС у довготерміновій перспективі залежить не стільки від ресурсних можливостей, скільки від інноваційних факторів. Однак, в процесі інноваційного розвитку усіх суб'єктів господарювання та виробничо-господарських структур загалом виникають певні проблеми, вирішення яких дасть змогу забезпечити ефективну діяльність виробничо-господарських структур у системі "інновації – фінанси – виробництво".

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідженні інноваційного розвитку виробничо-господарських структур зробили такі вітчизняні науковці, як І. Алексєєв, А. Амоша, С. Коверга, М. Колісник, О. Кузьмін, В. Кузьмінський, В. Войцеховська та інші. Проблеми фінансового забезпечення та стимулювання інноваційної діяльності вивчали Г.В. Возняк, Л.П. Радецька, Л.О. Коваленко, О.І. Дацій, Т.Г. Детюк, Т.І. Кужда, В.А. Гайдук та ін.

Інноваційний розвиток інтегрованих об'єднань та економіки загалом є одним із способів покращення їхнього фінансового стану та подолання прогресуючої економічної кризи в Україні та за її межами. Сьогодні наявні виробничо-господарські структури не мають належного досвіду в управлінні інноваційними проектами та достатньо сформованого інноваційного потенціалу, тому вкрай потрібним є дослідження діяльності ВГС у системі "інновації – фінанси – виробництво".

Мета дослідження полягає у визначенні сутності поняття системи "інновації – фінанси – виробництво" та дослідженні діяльності виробничо-господарських структур у цій системі.

Виклад основного матеріалу. Ефективна інноваційна діяльність ВГС насамперед пов'язана з реалізацією їхнього інноваційного потенціалу, що утворюється в процесі об'єднання фінансового, виробничого та інтелектуально-